

וזאת הברכה

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדר נבנצל שליט"א

משה רבינו מברך את השבטים לפני מותו, כל שבט ושבט לפי כבודו ומעלתו.

בהגיע תורו של גד הוא אומר להם: "וּלְגֵד אָמֹר בְּרוּךְ מְרוֹזִיב גֵּד... וַיֵּרָא רֵאשִׁית לוֹ כִּי שָׁם זֻלְקָת מִזֻּלְקָה סָפֹן" (דברים לג, כ-כא) מה כוונת משה רבינו באומרו 'וירא' מה ראה שבט דן עד שמשה הדגיש ראייה זו בברכתו? כך שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א.

מסביר רש"י: "ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג, שהיא ראשית כבוש הארץ" (שם) דהיינו, ארץ סיחון ועוג שכבשו בני ישראל לפני כניסתם לארץ מצאה חן בעיניהם להיות ראשית נחלתם; וכל כך למה? "כִּי שָׁם זֻלְקָת מִזֻּלְקָה סָפֹן" באותה נחלה טמון ה'מחוקק' - משה רבם, וקברו ספון מבני האדם, כפי שהתורה מעידה "וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (שם לד, ו).

והנה מסביר הרב, זהו טעם חדש שלא הכרנו עד כה, שכן בספר במדבר מובא טעם אחר לרצונם לנחול בעבר הירדן מזרחה "וּמִקֵּנָה רֵב הָיָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִבְנֵי גֵד עָצוּם מְאֹד וַיֵּרָאוּ אֶת אֶרֶץ יַעֲזָר וְאֶת אֶרֶץ גִּלְעָד וְהָנָה הַמְּקוֹם מִקֵּוֶם מִקֵּנָה" (במדבר לב, א) דהיינו, המניע העיקרי להחלטתם היה השיקול הכלכלי, זוהי ארץ מרעה המתאימה לגידול המקנה, ולמרות שמשה ניסה לשכנע אותם לחזול מתוכניתם הם עמדו בשלהם תוך כדי התחייבות להיכנס חלוצים למלחמת כיבוש הארץ. והנה כאן מתייחס משה רבינו אל עבר הירדן כאל 'ראשית', ולא רק מפני שנכבש ראשון אלא מפני חשיבותו, שכן לשון ראשית מורה על חשיבות, כגון "רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ" (ירמיהו ב, ג) תואר המיוחס לישראל מחמת חשיבותם; התרומה גם היא נקראת ראשית, שנאמר: "רֵאשִׁית דְּגַנְךָ תִּירְשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ" (דברים יח, ד) והתורה נקראת ראשית שנאמר "רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ" (משלי ח, כב) ממילא גם ארץ זו היא בעלת חשיבות גדולה מיתר הארצות, והסיבה היא מפני שקברו של משה 'המחוקק' מצוי שם.

על קברו של משה נאמר במשנה (אבות פ"ה מ"ו) שהוא מעשרה הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות. מסביר הרב: משמעות הדבר היא שאין קבר זה כלול בגבולות ימי היצירה של ששת ימי בראשית, אלא שהוא שייך לעולמות עליונים יותר. ואכן מתואר בגמרא (סוטה יד.) שכשרצו לחקור היכן קברו של משה שלחו משלחת אנשים, וכשעמדו בראש ההר נדמה להם שהוא למטה, וכשירדו נדמה להם הוא למעלה; גם כשהתחלקו לשתי קבוצות, אלו שלמעלה נדמה להם שהוא למטה ואלו שלמטה נדמה להם שהוא למעלה. נמצא שקברו של משה איננו מוגבל לגבולות מקום מסוים כיון שעשוי מחומר שאינו סובל מקום קבוע. כיוצא בדבר חז"ל הגדירו את ארון הקודש, ואמרו עליו "מקום ארון אינו מן המידה" (בבא בתרא צט.) ואכן כשמניחים את ארון הקודש בתוך עשרים האמות של בית קודש הקדושים, עדיין אפשר למדוד עשרים אמות פנויות. וודאי שהארון קיים וגם קברו של משה קיים, אלא שהם מעבר לגבולות המקום. השאלה היא האם יש קשר בין שתי היצירות הללו?

אומר הרב, המשותף לכל הניסים שבתורה הוא שאפשר לדמיין בשכל האדם כיצד התרחשו, לא קשה לדמיין את משה מרים את ידו והים נחצה לשניים, או לצייר את המן יורד מן השמים; אולם כלל זה אינו תקיף בנס 'ארון אינו מן המידה' ולא בקברו של משה. והסיבה היא מפני שאי אפשר שחפץ ברמה רוחנית כזו יצליח לעמוד במקדש, לולי שה' עשה נס בתוך נס ורק אז נכנס הארון למסגרת המציאות. הוא הדין על קברו של משה אשר אינו רק לוחות אבן, אלא תורת אלוקים חי, התגשמות התורה בגוף בשר ודם. ולכן למרות שבחיי חיותו 'הצליח' לעמוד במסגרת העולם הזה, הרי שאחרי מותו, על פי הכלל 'גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייתם' (חולין יז:) הרי שאין אפשרות להצטמצם בתוך קבר המצוי במקום מסוים.

זהו אם כן הקשר שבין שני לוחות הברית לבין מי שקיים את מה שכתוב בהן כל חייו; בין המקום הנקרא ראשית "וַיֵּרָא רֵאשִׁית לוֹ" בו טמון משה רבינו, לבין התורה הנקראת ראשית "רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ".

לאור האמור כאן מתעוררת שאלה גדולה: מדוע הקפיד עליהם משה עקב רצונם לנחול בעבר הירדן - גם לאחר שקבלו עליהם לצאת חלוצים למלחמה - אחרי שראינו את המעלה של אותה נחלה?

כדי לתרץ קושיה זו נשאל שאלה נוספת: לאחר שהבננו את מעלת קברו של משה וקדושתו, מדוע נבצר מבני אדם לדעת את מקומו? אדרבה, צריך היה לגלות ולפרסם היכן הוא טמון כדי לאפשר לאנשים לבוא ולהשתטח על קברו, כפי שהולכים להתפלל על קברו של רבי שמעון בר יוחאי או צדיקים אחרים.

אומר הרב, מעבר לכל הפירושים שנאמרו על שאלה זו אפשר לומר שמתנות גדולות אינן ניתנות בחינם - צריך לזכות בהן; וככל שהמתנה גדולה יותר נדרשת זכות גדולה בהתאם, שהאדם המקבל יהיה ראוי לה יותר. ממילא אם נותנים לך מתנה רוחנית חשובה הרי שמחויב אתה לעמול בה.

הרב המשיל על זה משל: אדם שנקלע לקשיים כלכליים וזקוק להלוואה על מנת לשקם את מצבו הפיננסי, אלא שידוע לנו שקיבל הלוואות בעבר מספר פעמים, ובמקום להשתמש בהלוואות לשיקום מצבו בזבז את הכספים בבילויים

ומסעדות, וודאי שבמקרה כזה אסור לתת לו את הכסף כיון שבמקום לסייע לו אנו מכשילים אותו, שכן אילו לא היה מקבל את העזרה הכספית היה נאלץ לעבוד על מנת להתפרנס, ובמקום זה ה'סיוע' שקיבל הביא אותו להתבטל ומצבו הורע.

מעשה הבה ונתבונן: נותנים לנו את ארץ ישראל - מתנה יקרה - הרי שהמטרה היא להתעלות בה בעבודת ה'; אם זוכים יותר - נותנים לנו את ירושלים, את הר הבית, מקום המקדש, כל זה בתנאי שמנצלים מתנות אלו לקרבת אלוקים, אחרת כל זה נהפך לרועץ ח"ו. מדוע? כיון שהאדם יסמוך עליהם שיהיו לו מגן ותריס בפני הפורענות, והאמת היא שהמקומות הקדושים הללו אינם תחליף לעבודה העצמית של כל אחד, ליגיעה ועסק התורה של כל פרט בעם ישראל. נכון שאמרו חז"ל 'ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות', אולם אין פירוש הדבר שא"י הינה 'תחליף' לשאר המצוות. אם כן הוא הדין בנידון דידן, היות ומעלת מקום קבורת משה היא גבוהה במיוחד ומקבילה לקדושת מקום הארון, הרי שאיננו זכאים להימצא בו כשם איננו רשאים להיכנס למקום הארון. אלו מקום קבורת משה היה גלוי לעין כל יתכן והיינו סומכים על קדושתו במקום לנסות להתקדש ולתקן את מה שטעון תיקון. עינינו רואות שישנם אנשים המתייחסים אל קברות צדיקים כאל מקום בעל סגולות המחולל ניסים ונפלאות, וסומכים על זה בתפילתם בלי להתאמץ לתקן את המעוות אצלם. וזה יכול להיות קטרוג ח"ו על ישראל במקום ברכה. לכן לא רצה משה שבני גד ינחלו בעבר הירדן.

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת הרה"ג ר' אליהו דרמר בן ריב זצ"ל

שבת שלום וחג שמח יצחק חלבה

עלון זה מוקדש לעילוי נשמת מו"ר שר התורה הרב שמריהו יוסף חיים בן פאשה מרים זצוק"ל ומו"ר הרב שלום כהן בן תופחה זצוק"ל ומו"ר הרב חיים מאיר בן מילכה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון בעדני בן חביבה זצ"ל ומו"ר הרב שמעון גד אליטוב בן שושנה זצ"ל

לעילוי נשמת אאמו"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, מרת אמי אולגה בת קלרה, יוסף הכהן בן קלרה, הרב גרשון אדלשטיין בן שרה, שאול בן מרים, הרב אליהו בן אהובה, מנחם מבשר בן הרב דוד ואסתר הי"ד, ריקרדו סלודור קוקו בן רחל, שלום בן יהודית, יעקב בן יהודה, יניב בן סימה, שלמה בן מטילדה, הג"ר יוסף שלום ב"ר אברהם וחיה מושא, הרב יעקב חי בן מרגלית, חיים שאול בן בתיא, שמעון שמעוני בן חנה, אברהם בצלאל בן רחל, הרב אברהם צוקרמן בן שרה, אריה לייב בן דבורה, חנניה בן חיים, הרב חנן פורת בן שולמית, משה סלים בן חתון, יחיא בן עישה, יוסף אדרי בן פריחה, אייל בן לאה, עמידידור בן שרה, נתן בן דוד ולאה, עוזיאל זוסיא בן יעקב משה, מתתיהו מנחם בן לאה, ישראל בן לאה, יעקב בן מרים, אבנר יחיאל בן רחל, חיים בן יוסף דוד, גרשום בן חנה, מנשה בן שרה, מרדכי מורד בן חנה, מתוך בן מרים, מרדכי שמעון בן דאדא, שלמה בן פורטונה, מאיר ירחמיאל בן שמחה, מסעוד בן עליה, עמרם בן עישה, אילן בן יחזקאל, מנחם נחום בן אליעזר ליפא, יעקב בן עישה, שמעון בן עישה, אנריקה בן פאני, שלמה חי בן מזל טאוס, מורדכי שלום בן רחל, עמרם בן אסתר, הרב מרדכי אלישיב בן שושנה, זאב בן ברכה, משה בן פלור, אביאטאר בן ברוך הי"ד, יצחק בן אסתר, ניר יהודה בן מיכל, יעקב בן מרים, יעקב בן רחל, יוסף בן חנה, ניסים בן חנה, משה בן מרים, אייל בן עירית תשורה הי"ד, יעקב נפתלי בן רחל הי"ד, גיל-עד מיכאל בן בת גלים הי"ד, דודי רחמים בן חנה, דוד הרוש בן לאה, יוסף ברוך בן תמר, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, יהודה בן אסתר, שלמה בן שמחה, אליעזר בן צבי וציפורה, אליהו בן נעמי, שמעון בן דינה, בנימין בנדט בן יוסף, דוד בן שרה, מאיר טובי בן ליטא, נוריאל יחיאל גץ בן אסתר, אהרון בן סלחה, ניסים בן חנה, מאיר הכהן בן אריה, גבריאל בן גאולה, יונתן בן ציפורה, משה בן אשר ומרים, פנחס בן מרים, יעקב בן יהודית, פליקס אשר בן חביבה, משה בן אסתר, אלעד בן רבקה, רחמים בן זוהרה, שלום טוטיאן בן שרה, דניאל בן שרה, אילן הכהן בן חנה הי"ד, יעקב בן נעומי, יצחק בן חנה, דוד חי בן יפה, שלמה בן כזאלה, שלום בן שמחה, בנימין בן נדרה, שלמה ידידיה בן עליזה, אברהם בן שמחה, גיל יצחק בן כוכבה, לאה בת אליהו גרשון, אליס בת פריחה, מרים ספיר בת שמואל, יוסף בן שמחה, גבריאל יצקן בן מרים, ויצמן מור בן גורג'יה, דוד הרוש בן לאה, עופר פילבר בן יפה, יוסף אילוז בן מרים, חנה בת דורית, צירל בת ישראל, שולמית דבורה בת שאול, תמר אולגה בת יעקב, שרת נוסרט (רבני) בת סנב, חסינה בת רחנה, פלורה בת לאה, הרבנית שפרה בת לאה, טליה חנה בת מלכה, שרה בת מרים, שרה חנה לויזה בת פאני; שושנה בת רוזה, שרה רחל בת בוליסה, רחל בת רבקה, שרה בת רוחמה, שרה בת שולמית, ברוריה בת מרגלית, אילנה בת רחל, מזל פורטונה בת שרה, אלסירה בת שרה, שמחה בת אוז'ני, רחל בת סוליקה, יהודית בת עזיזה, אוז'ני בת רוזה, פרלה בת גוטי, שרה בת קיז'ה, שרה בת מרים, רחל בת שרה, ריינה בת אסתר, צילה בת פאינה, לאה בת בתיא, אסתר בת דונינה, גיטל בת שאול קלמן, יפה בת טאוס, עזיזה בת כזאלה, מזל טוב בת מסעודה, חנה בת זהבה, חסיבה בת תמר, חנה דינה בת מנחם, רחל בת יעקב, יהודית בת שרה, תמר בת שרה, יפה עזת בת מרים ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

עלון זה יהיה מוקדש לרפואתה השלמה של אורלי בת דונה וסילביה רות בת אסתר